

immár az elkészült könyv további sorsát, a könyvgyűjtést tárgyalja. A bibliofília nem egyszerű időtöltés vagy értékmentés, netán pénzbefektetés, sokkal inkább szenvedélyé váló kedvtelés, nem ritkán egész életre szóló, nemes elkötelezettség.

Kelecsényi Gábor munkája a magyar történelem szinte egészéből válogatva mutatja be a hazai könyvgyűjtés legérdekesebb alakjait. Mint bevezetőjében írja: „elsősorban azokkal foglalkozunk, akik (...) mindenekelőtt a köz hasznát szolgálták, sőt a világban a magyarság hírnevét öregbítették.” A színes körkép huszonnégy fejezete, nagyobb részt önálló portrénak is beillő módon állít emléket főpapoknak, arisztokratáknak, tudósoknak és polgároknak, a magyar könyvgyűjtemények legnagyobb donátorainak.

A magyar könyvgyűjtés története, akár csak a magyar történelem bármely részterülete, bővelkedik szenzációkban és katasztrófákban, váratlan fellendülésekben és tragikus veszteségekben. Az itt tárgyalt könyvtárak között a korai középkori gyűjtemények csak írásos forrásokban fellelhető nyomait csakúgy megpróbálja a szerző nyomon követni, mint a későbbi neves magángyűjtemények, vagy akár azok egy-egy kiemelkedő példányának sorsát. Mindez arra is lehetőséget ad, hogy a szakmában járatlan olvasót szinte észrevétlenül tegye beavatottá, a tudományos viták túlzott részletezése nélkül.

A rövid életrajzok mellett az egyes gyűjtők politikai, közéleti, tudományos pályája is szóba kerül, mindenekelőtt a bibliofília lehetőségét nyújtó, vagy épp ellenkezőleg, az azt korlátozó körülményekkel együtt. A névsor Vitéz Jánostól a nagy humanistákon, majd a XVII–XVIII. század jeles politikusain és tudósain át Széchényi Ferencig és kortársaiig terjed. Kelecsényi Gábor nagy érdeme, hogy a megidézett történelmi személyeket emberközelbe hozza, bőven idézve elsősorban természetesen a könyvgyűjtéssel kapcsolatos levelezésükből. Olyan nevek kerülhetnek az olvasóval közeli ismeretségbe, akiről szinte mindenki hallott már, de időnként csak a „déljávú” élménye maradt meg róluk.

A mű ismeretterjesztő-népszerűsítő jellegének megfelelően az egyes fejezetekhez nem csatlakozik jegyzetanyag, csak a kötet végén ad minden egyes témakörhöz

szakirodalmi jegyzéket. A szerző ebben a vonatkozásban is szerencsés kézzel, érzékel találja meg az ismeretterjesztés közérthetősége és tudományos igényessége közötti kívánatos egyensúlyt és összhangot. A szakirodalomban szerepelnek a legújabb tudományos eredményeket rögzítő művek, ugyanakkor egy-egy fejezethez viszonylag rövid terjedelmű bibliográfiát illeszt. Igen jónak minősíthető az általános művek válogatása is, s külön emeljük ki, minden esetben törekszik az elkerülhetetlen idegen szakkifejezések magyar megfelelőjének szinte észrevétlen, nem bántó magyarázatára. Ily módon kötete akár kézikönyve is lehet a mai amatőr gyűjtőnek, ami a gyűjtés módszertani és etikai kérdéseit illeti.

A szakember pedig mindenekelőtt megszívlelendő tanulságként, követendő példaként értékelheti a munkát, hogyan lehet minden egyes információban pontosan, mégsem tudálékosan, az elért kutatási eredmények felhasználásával, ám a nagyközönség számára fogyasztható módon szólni egy adott tárgyról. Stílusának könnyedsége, szellemessége csak alátámasztja, hogy a nyomtatott betű becsületét oly gyakran kétségbevonó korunkban nagyon nagy szükség van az ilyen és ehhez hasonló kötetekre.

Reméljük, a humán műveltség legjobb hagyományait, követelményeit felelevenítő könyv folytatása nem sokat várat magára. Minden bizonnyal újabb híveket szerez majd nemcsak a bibliofiliának, de egyúttal magának az olvasásnak, mint passzióknak is.

Héjjas Eszter

Frank-Schneider Katalin: A magyar irodalom fogadtatása a Német Szövetségi Köztársaságban. Bp. 1985. 196 l. (Studia Philologica Moderna 2.)

A mindössze 370 példányban, a Központi Fizikai Kutató Intézet sokszorosító üzemében készült füzet igazi filológiai ritkaság. Ebben a műfajban alig született néhány tanulmány, s azok egyike sem vállalkozott ilyen hosszú idő szinte teljes körű feldolgozására. A szerző, aki a budapesti egyetemen szerzett magyar-német szakos diplomát, házassága révén az NSZK-ba került egyetemi oktatónak. Évtizedes gyűj-

tőmunka alapján készítette el doktori értekezéséül ezt az igen érdekes, hasznos ismertetést a magyar irodalom nyugat-németországi fogadtatásának harmincöt évéről. Tényekkel támasztja alá azt a feltevést, hogy a magyar irodalom évtizedeken át elsősorban mint politikum érdekelt a nyugatnémet olvasókat és kritikusokat. Három egységet különít el az összegyűjtött anyag tárgyalásában: az első az 1956 előtti termést mutatja be, a második a hatvanas évek elejéig tartó sajtósági átmeneti időszak műveit tekinti át, végül a kiadások számát, minőségét és a kritikai visszhangot tekintve a legértelmesebb és legérdekesebb két évtizedről kapunk képet. Minden korszakban külön tárgyalja az önállóan megjelent műveket, az újságokban és folyóiratokban olvasható publikációkat, külön fejezetet szán a külföldön élő magyar írók műveire. Bemutatja a klasszikus magyar irodalomból fordított műveket és azok szórványos kritikáit is, de a fő figyelmet a huszadik századi próza, azon belül is főként a kortársi próza reprezentánsai alkotásaira, s azok visszhangjára fordítja. Az 1956-ban keltett politikai érdeklődés fokozatosan áttevéődött a kulturális élet különböző területeire, a fellendülés a hatvanas évek derekán érte el tetőpontját, és bár sok kedvező feltétel is megvalósult — az érdeklődés intenzitása és lendülete lassult a hetvenes évtizedben. A szerző cáfolja azt a véleményt, hogy csupán véletlenül és szubjektív motivációkon múlik az egyes művek fordításra történő kiválasztása, bár a személyes kapcsolatok meghatározó szerepét ő is elismeri. A legjelentékenyebb — nehéz és hálátlan szerepet vállaló — műfordítók gyakran vállalkoznak ugyanazon író további műveinek tolmácsolására, s ez már semmiképp sem lehet véletlen. Legalább néhányuk nevét a magyar olvasónak is érdemes megismerni, áldozatos munkájuk nyomán ismerhették meg a nyugatnémet olvasók irodalmunk számos kiváló alkotását: Ivan Nagel, Charlotte Ujlaky, Éva és Stephan Vajda, Friderika és Elemér Schag, Hildegard Grosche, Éva Szabó-Ottó, Szenessy Mario, Sebestyén György, Eva Halldimann, Barbara Frischmuth, Mirza von Schüssching, Tibor von Podmaniczky, Alexander Gosztonyi tettek a legtöbbet azért, hogy Déry Tibor, Illyés Gyula, Németh László, Mátyás Iván, Szabó Magda, Kar-

dos G. György, Konrád György, Mészöly Miklós, Nádas Péter és mások művei németül is megjelenhessenek. A példányszámok a néhány ezertől a százezerig terjednek, a szórakoztató olvasmányokon (például az NSzK-ban igen népszerű Vaszarj Gábor regényein) kívül Németh László *Izony* című regénye is elérte, sőt túllépte a százezeres példányszámot. Sok neves német író — többben a Gruppe 67 csoport tagjai közül is — műfordításokkal, recenziókkal vállalt részt az új magyar irodalom megismertetésében. A lírai termés fordításában és terjesztésében a Straelenben működő Európai Fordító Kollégiumnak van nagy jelentősége, e csoport célja a kis irodalmak ismertetése. A szerző nyomatékosan állítja, hogy tudatos és célirányos hazai kezdeményezés, szervezés nélkül nem folytatódhat eredményesen az új magyar irodalom bemutatása.

A kötet mintegy fele a bemutató, kommentáló, értékelő tanulmány, a másik fele az igen alapos jegyzeteken kívül a két részből álló bibliográfia: az egyik az 1945–1980 között önállóan megjelent műveket és azok recenzióit, a másik az ugyanezen idő alatt folyóiratokban és napilapokban megjelent műveket és azok recenzióit tartalmazza. A használhatóságot megkönnyítő évek szerinti regiszteren, a szakirodalom felsorolásán, a feldolgozott periodikák jegyzékén kívül pontos névmutató is csatlakozik a tanulmányhoz, külön jegyzék készült a fordítókról, a függelékben pedig német nyelvű összefoglalót olvashatunk erről az úttörő jellegű, alapos, a szakembereket további munkára serkentő, irodalmi köztudatunkat gazdagító értekezésről.

R. Takács Olga

Gregorius Gyöngyösi: Vitae fratrum eremitarum Ordinis Sancti Pauli primi eremitae. Edidit Franciscus L. Hervay. Bp. 1988. Akadémiai K. 252 l. (Bibliotheca Scriptorum Medii Recentisque Aevorum. Series Nova, tomus XI.)

Az öt éve megjelent magyar fordítás (Gyöngyösi Gergely: *Arckok a magyar középkorból*. Bp. 1983. Ford. Árva Vince, Csanád Béla, Csonka Ferenc. Bev. V. Kovács Sándor.) után napvilágot látott a pálos rendi szerzetes rendtörténete kri-